

**ÖNCELİKLER VE BEKLENTİLER:
İNGİLİZCE ÖĞRETMEN ADAYLARININ
BİLGİSAYAR KULLANMA SEVİYELERİ VE
ÖNCELİKLERİNİN İNCELENMESİ¹**

Yard. Doç. Dr. Arif ALTUN
Niğde & Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü

ÖZET

Eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılmaları süreci ile ivme kazanan temel bilgisayar eğitimi dersleri, öğretmen adaylarının temel bilgisayar becerilerini kazanmaları ve bilgi teknolojilerini yakından tanımaları amaçlanarak tüm öğretmen yetiştirme programlarına zorunlu alınması gereken ders olarak entegre edilmiştir. Bu derslerin içeriğinin hazırlanması sürecinde ise öğretmen adaylarının önceliklerinin anlaşılması etkin bir ders içeriği (syllabus) tasarımı için önemli bir gösterge olacaktır. Tasarlanan bu çalışmanın temel amacı, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin kendi algılarıyla bilgisayar kullanma seviyelerini ve önceliklerini belirlemektir. Veriler Survey tekniği ile toplanmış, analiz sürecinde öğrencilerin bilgisayar kullanma seviyeleri ve bilgisayarla çalışma geçmişleri göz önünde bulundurulmuştur. Çalışma bulgularının program geliştirme üzerine çalışanlara, dersi veren öğretim elemanlarına ve ders kitabı hazırlama üzerinde çalışanlara katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen yetiştirme, bilgisayar ihtiyaçları, program geliştirme, ders planı hazırlama, ders kitabı hazırlama

SUMMARY

Introduction to computer skills course is designed and included as a compulsory one to all of the departments at the schools of Education for the purpose of promoting teacher trainees' achievement on basic computer literacy and of helping them recognize the information technologies (YOK Publications, 1997). The process of designing syllabi for this specific course is not unproblematic itself.

---

¹ Bu çalışma I. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Sempozyumu ve Fuarı kapsamında bildiri olarak sunulmuştur

A. Altun

Determining the needs and the priorities of teacher trainees, however, would bring up important contributions during the designing process. Therefore, the purpose of this study is to determine and evaluate the needs and expectations of teacher trainees. A total of eighty-eight English language teacher trainees, ranging from freshman to junior level, joined the survey. The effect of computer literacy background and earlier computer experience had been taken into consideration during the data analysis. The findings would yield significant impetus to designing the course syllabi for course instructors and program developers as well as textbook authors.

Key Words: Teacher Training, computer needs, program development, course design, textbook design

1. GİRİŞ

Eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılmaları süreci ile ivme kazanan bilgisayar dersleri, öğretmen adaylarının temel bilgisayar becerilerini kazanmaları ve bilgi teknolojilerini yakından tanımaları amaçlanarak tüm öğretmen yetiştirme programlarına zorunlu alınması gereken ders olarak entegre edilmiştir (Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları, 1997). Bu programın başarısı ise, ders veren öğretmenlerin niteliği ve ortamın yanı sıra (Yalın, 1999), büyük ölçüde bu derslerle tanışan öğretmen adaylarının tutum ve destekleri ile kendini gösterecektir.

Bu derslerin içeriğinin hazırlanması sürecinde ise öğretmen adaylarının önceliklerinin anlaşılması etkin bir ders içeriği (syllabus) tasarımı için önemli bir gösterge olacaktır. Örneğin, matematiksel işlemcilerin kendileri için önemli olduğunu düşünen bir öğrenci grubu için, bu konu üzerinde daha fazla zaman harcamak anlamlı olabilecek iken; kendileri açısından daha az önem sırasında düşündükleri veritabanı programları üzerinde haftalarca zaman geçirmek tepki çekici olabilecektir.

Öğretmen adaylarının önceliklerinin anlaşılması sadece öğretsel tasarım ve uygulamaları açısından değil, aynı zamanda öğretmen adaylarının görev alacakları kurumlarda bilgisayar teknolojilerinin program sürecine kaynaştırılmalarını sağlamaları açısından da önemlidir. Öğretim ortamlarında bilgisayarlardan faydalanma sürecinde bilgisayar donanımları ilk şart olmakla beraber, öğretmenlerin bilgi ve beceri donanımları, tutumları ve bilgisayar ile öğrenmeye yönelik inançları da önemlidir. Bu ise, öğretmenlerin daha önceki eğitim ortamlarında almış olacağı eğitim geçmişi ile ilişkilendirilebilir. Bu açıdan, öğretmen yetiştirme sürecinde bu derslerin

içeriği daha fazla önem taşımaktadır.

Öğretmen adaylarının önceliklerini göz önünde bulundurmadan hazırlanacak olan programlar, öğretmen adaylarının bilgisayara yönelik tutumları ve inançları üzerinde önemli etkiler bırakabilecektir. Winner (1983)'ında belirttiği gibi, öğretmen yetiştirme sürecinde verilen başlangıç niteliğindeki eğitimin tutarsız, aşırı karmaşık veya teknik olması durumunda, öğretmen adayları bilgisayar kullanımına karşı isteksiz kalabilmektedir. Diğer taraftan ise, ilgi alanlarına odaklanmış programlar ile verilen öğretimde, kendileri için önem sırası tespit edebilen öğretmen adaylarının gerek öğretim süreçlerinde (Woodrow, 1991), gerekse de bilgisayarları okul programlarına entegre etmede kaygıdan uzak bir tutum sergiledikleri ortaya konulmuştur (Wedman & Heller, 1984).

Öğretmen adaylarının kendi durumlarının farkına varmalarına yardımcı olarak ve farklı bilgisayar programları ile kendi istediklerini yapabilmelerine ortam sağlayarak, onlara bu süreçte olumlu bir başlangıç yapmalarına yardımcı olmuş olunacaktır. Dolayısı ile, okullarda bilgisayardan **"korkmayan"** ancak onlardan faydalanan öğretmenler yetiştirmemize de katkıda bulunulacaktır.

2. AMAÇ

Tasarlanan bu çalışmanın temel amacı, Abant İzzet Baysal (AİB) Üniversitesi, Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin kendi algılarıyla bilgisayar kullanma seviyelerini ve önceliklerini belirlemektir. Bu aşamada cevap aranan araştırma sorusu ve alt problemler ise;

- 1- İngilizce öğretmen adaylarının kendi algılarıyla bilgisayar kullanımında öncelikleri nelerdir?
  - a. Bilgisayar dersi alma durumuna göre İngilizce öğretmen adaylarının bilgisayar kullanma ihtiyaçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
  - b. İngilizce öğretmen adaylarının bilgisayar kullanma seviyeleri ile bilgisayar kullanma ihtiyaçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırma sonucunda elde edilecek veriler özellikle İngilizce öğretmeni olacak öğretmen adaylarının bilgisayar ve bilgisayar kullanımına yönelik kendi düşüncelerini yansıtacağından, bu derslerin içeriğinin desenlenmesinde yol gösterici olacaktır. Birçok öğretmen adayı mezun

olduktan sonra okullarda derslerine entegre etmek istedikleri bilgisayarlar konusunda kendilerini belli bir seviyede yeterli görürken, bazıları için bu konu oldukça hayalci ve gerçekten uzak olarak algılanabilmektedir. Özellikle mezuniyet sonrası da bilgi teknolojilerini yakından takip etmelerini isteyeceğimiz öğretmen adaylarının, başlangıç aşamasında verilen derslerle ilgi ve motivasyonlarını kaybettirmememiz, diğer gruptaki öğretmen adaylarının da bilgi teknolojisine yönelik daha olumlu yaklaşımlarını desteklememiz için bu veriler çerçevesinde bu derslerin içeriğinin desenlenmesi anlamlı görülmektedir. Böylece, gerek hizmet öncesi, gerekse de mezun olduktan sonra okullarda görev yapacak olan bugünün öğrencileri ancak yarının öğretmenlerinin bilgisayardan azami faydayı sağlamalarına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

3. YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Bu çalışma için toplanan veriler Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İngilizce Öğretmenliği bölümünde birinci, ikinci, ve üçüncü sınıfta okumakta olan öğrencilerden oluşmaktadır. Örneklem grubu için ise bu bölümde okuyan bütün öğrenciler hedeflenmiş, altı öğrenci dışında tüm öğrenciler, 88 katılımcı, gönüllü olarak araştırmaya katılmışlardır. Veri toplama sürecinde, bu bölümde dördüncü sınıf olmadığından son sınıf araştırma evreninde yer almamıştır. Katılımcıların büyük çoğunluğunu (%72.73) kız öğrenciler oluşturmaktadır. Buldukları sınıflara göre de öğrencilerin dağılımının homojen olduğu söylenebilir (%32.95; 1. Sınıf, %31.82; 2. Sınıf, ve %35.23; 3. Sınıf)

Tablo 1 – Kimlik Bilgilerine Göre Öğrencilerin Dağılımı

	Erkek		Kız		TOPLAM	
	%	N	%	N	%	N
Cinsiyet	% 27.27	24	% 72.73	64	% 100	88
Bulduğu Sınıf	1. Sınıf	2. Sınıf	3. Sınıf			
	% 32.95	% 31.82	% 35.23		% 100	

Verilerin Toplanması

İngilizce öğretmenliği bölümü öğrencileri, tıpkı diğer bölümlerde olduğu gibi, zorunlu bilgisayar derslerini ikinci yıl, üçüncü yarıyılı almaktadırlar. Veri toplama aşamasında, İngilizce öğretmenliği üçüncü sınıfına devam eden öğrenciler iki dönem öncesinde bu dersi almış olup, birinci ve ikinci sınıf öğrencileri henüz bu dersi almamışlardır. Üçüncü sınıf öğrencilerinin almış oldukları dersin içeriğine ise, öğretim elemanının

öğrencilerine belirli bir ders içerik planı (syllabus) sunmadığından, ulaşamamıştır.

İngilizce öğretmen adaylarının kendi algılarıyla bilgisayar kullanımında önceliklerinin belirlenmesi için bir ölçüm aracı (survey) geliştirilmiştir. Bu ölçüm aracının yazılmasında YÖK, Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları kılavuzunda belirtilen bilgisayar eğitimi ders tanımları ile bu dersi veren üç farklı öğretim üyesinin görüşlerinden faydalanılmıştır.

Öğretmen adaylarının ifadelerini daha anlamlı biçimde yorumlamak için, söz konusu araçta kullanılan bilgiler 6 kategori altında toplanmıştır. Bunlar;

- (1) Temel işlem becerileri, (kelime işlem, matematiksel işlem, veri tabanı, ve sunu programı);
- (2) Donanım Kullanımı (Yazıcı kullanımı, tarayıcı kullanımı);
- (3) Bilgisayar destekli eğitim (Eğitsel yazılım kullanma, dönüt verme, dönüt alma, bilgisayar tabanlı test ve ödev hazırlama, ve çoklu ortam hazırlama);
- (4) Bilgisayar ve İletişim (Diğer İngilizce öğretmenleri ile, arkadaşlarla, aile ile, ve meslektaşlar ile e-posta iletişimi, eşzamanlı sohbet);
- (5) Bilgisayar okur-yazarlığı (Bilgisayar dünyasını takip etme, İnternet kullanımı); ve
- (6) Boş zaman değerlendirme (oyunlar, müzik dinleme, web sayfası tasarımı, resim çizme/görüntüleme). Bu aşamada öğrencilerden kendi ihtiyaçlarını, olası altı farklı kategoride değerlendirmeleri ve görüşlerini 5'li likert tipi ölçeklemede belirtmeleri istenmiştir (1=Gerekli Değil, 5=Oldukça Gerekli). Bunun yanısıra, yine kendilerinden öncelik sırasına göre ilk 5 sırada gördükleri en gerekli uygulamaları belirtmeleri istenmiştir.

İngilizce öğretmen adayları sahip oldukları bilgisayar kullanımı çerçevesinde, kendi bilgisayar kullanma seviyelerinin belirlenmesi için ise Altun (1999) tarafından giriş aşamasında bulunan İngilizce bölümü öğrencileri için kullanılan ölçüm aracı güncellenerek, ve Bağcı-Kılıç (1999) tarafından geliştirilen benzer bir ölçekle karşılaştırmalı olarak adapte edilmiştir. Buna ek olarak, öğrencilerden kendi seviyelerini 5'li ölçek üzerinde nerede gördüklerini her kategori için işaretlemeleri istenmiştir (1=Başlangıç, 5=İleri). Bu bölümün sonunda öğrencilerden kendi seviyelerini genel anlamda nasıl gördüklerini de farklı bir 5'li ölçek üzerinde

(1= Başlangıç, 5=İleri) belirtmeleri istenmiştir.

Verilerin Analizi

Öğrencilerin bilgisayar kullanma düzeylerini, okul dışında bilgisayara erişim olanaklarını ve bilgisayar dersi alma durumlarını belirlemek amacı ile frekans ve yüzde hesaplarından yararlanılmıştır. Daha önce bilgisayar dersi alma durumları ve kullanma seviyeleri arasındaki farklılığın öğrencilerin ihtiyaç belirlemelerinde önceliklerine etki edebileceği varsayımından yola çıkarak, bilgisayar dersi alıp almama durumuna bağlı değişkenler için t-testi; bilgisayar kullanma seviyeleri için ise tek yönlü varyans analizlerine bakılmıştır. Algılanan bilgisayar kullanma seviyesi ile bilgisayar kullanma ihtiyaçları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için de gruplar arasında tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda farkın kaynağını öğrenmek için Tukey-b Post-hoc testi uygulanmıştır. Verilerin analizinde SPSS for Windows paket programı kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Bu kısımda araştırmaya katılan öğrencilerin bilgisayar geçmişleri ve araştırma sorularına yönelik elde edilen bulgular sunularak yorumlanacaktır. Tablo 2’de görüldüğü gibi, öğrencilerin büyük bir çoğunluğu 1 veya 2 yıllık bilgisayar kullanma geçmişine sahip iken (48.86), % 27.27 si ise hiç bilgisayar kullanmamıştır. Öğrencilerin çoğunluğu okul dışından erişim olanaklarına sahip olduklarını belirtirken (%63.64), cevapsız veya erişim imkanlarının olmadığını düşünen öğrenci oranı da % 44.31’dir. Daha önce bilgisayar dersi alma durumuna göre bilgisayar dersi almayan öğrencilerin oranı alanlardan daha fazla görünmektedir (%60.23, %39.77). Bilgisayar kullanma seviyeleri açısından kendilerini ileri ve orta ileri arası düzeyde gören hiçbir öğrenci bulunmamaktadır. Büyük bir çoğunluk ise kendilerinin başlangıç aşamasında olduklarını düşünmektedir (%53.4).

Alt Problem 1

Bilgisayar dersi alma durumuna göre İngilizce öğretmen adaylarının bilgisayar kullanma ihtiyaçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

İngilizce öğretmen adaylarının daha önce bilgisayar dersi alma durumlarının ihtiyaç belirlemelerinde önceliklerine etki edebileceği varsayımından yola çıkarak, verilerin analizinden önce bu önyargıyı ortaya kaldırmak için bilgisayar dersi alıp almama durumuna bağlı değişkenler için

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Öğrenciler Hakkında Çeşitli Demografik Bilgiler

Bilgisayar Kullanma Geçmişi	< 1Yıl	1 Yıl	2 Yıl	≥ 3 Yıl	Hiç Kullanmayan	
	% 3.42	% 25	% 23.86	% 20.45	% 27.27	% 100
Okul Dışından Erişim Olanakları	Var	Yok	Cevapsız			
	% 63.64	% 28.41	% 7.95			% 100
Daha Önce Bilgisayar Dersi Alma Durumu	Aldı	Almadı				
	% 39.77	% 60.23				% 100
Bilgisayar Kullanma Seviyeleri	Başlangıç	Başlangıç Orta Arası	Orta	Orta İleri Arası	İleri	
	% 53.4	% 23.9	% 22.7	% 0	% 0	% 100

t-test analizi yapılmış olup, bulgular her bir değişken için Tablo 3'de, genel karşılaştırma sonuçları da Tablo 4'de sunulmuştur.

T-testi sonucunda daha önce bilgisayar dersi alan ve almayan öğrenciler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>1.42$). Ancak, boş zamanları değerlendirme kapsamında, bilgisayarda resim çizme / görüntüleme maddesi için, gruplar arasında bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun, bütün olarak genel sonuca önemli bir etki etmediği ve ifadenin içeriğinin de anlaşılmasını olabileceği olasılığı da göz önünde bulundurularak, bu maddenin de diğerleri ile birlikte değerlendirmeye alınmasına karar verilmiştir.

Alt Problem 2

İngilizce öğretmen adaylarının bilgisayar kullanma seviyeleri ile bilgisayar kullanma ihtiyaçları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

İngilizce öğretmen adaylarının kendi algıları ile belirttikleri bilgisayar kullanma seviyeleri arasında üç farklı eğilim gözlenmiştir: Başlangıç, Başlangıç-orta arası, ve Orta seviye. Bu durumun ihtiyaç belirleme sürecinde ihtiyaçlarına ve önceliklerine etki edebileceği varsayımından yola çıkarak, verilerin analizinden önce bu önyargıyı ortaya kaldırmak için gruplara tek yönlü varyans analizi ile bakılıp, elde edilen bulgular Tablo 5 ve 6'da sunulmuştur.

Tablo 3 - Öğrencilerin Bilgisayar Dersi Alıp Almama Durumlarına ilişkin t-testi analizinin her bir maddeye göre sonuçları

UYGULAMA	Bil. Dersi Alanlar	Bil. Dersi Almayanlar	t	p
	$\bar{X}$	$\bar{X}$		
Temel İşlem Becerileri				
Kelime işlem	4.51	4.3	1.18	.23
Matematiksel İşlem	4.0	4.07	-.29	.77
Veri tabanları	3.28	3.01	1.09	.27
Sunu Programları	4.05	3.45	2.3	.09
Donanım Kullanımı				
Yazıcı Kullanımı	4.4	4.09	1.28	.20
Tarayıcı Kullanımı	3.85	3.73	.44	.66
Bilgisayar Destekli Eğitim				
Eğitsel yazılım kullanma	4.05	4.18	-.50	.61
Dönüt verme	3.94	4.13	-.87	.38
Dönüt Alma	3.88	4.13	-1.12	.26
Bilgisayar tabanlı test ve ödev hazırlama	4.40	4.37	.10	.91
Çoklu ortam hazırlama	3.54	3.13	-.50	.61
Bilgisayar ve İletişim				
İngilizce öğretmenleri ile e-posta iletişimi	4.48	4.20	1.40	.16
Arkadaşlarla e-posta iletişimi	3.85	3.58	1.28	.20
Aile ile e-posta iletişimi	2.8	3.01	-.72	.47
Meslektaşlar ile e-posta iletişimi.	3.8	3.56	.80	.42
Eşzamanlı sohbet	2.62	2.58	.80	.42
Bilgisayar ve İnternet Teknolojisi				
Bilgisayarla ilgili kavram bilgisi	3.94	3.75	.79	.42
Web sayfası tasarımı	3.60	3.47	.47	.64
Bilgiye erişim amaçlı internet kullanımı	4.74	4.73	.06	.95
Boş zaman değerlendirme				
Oyunlar	2.28	1.88	1.91	.06
Müzik dinleme	3.11	2.86	.87	.39
Resim çizme/görüntüleme	3.28	2.20*	4.54	.000*

*Ortalamalar $p < 0.05$ aralığında anlamlı

Tablo 4 - Bilgisayar Dersi Alıp Almama Durumlarına göre t-testi sonuçları

GRUPLAR	N	$\bar{X}$	SS	t	P
Bilgisayar Dersi Alanlar	35	3.74	.50	1.48	1.42
Bilgisayar Dersi Almayanlar	53	3.56	.59		

$p > .142$

Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda kendi ifadeleri ile farklı bilgisayar kullanma seviyelerinde bulunan öğrencilerin verdikleri

cevaplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F= 2.39$; $p>.98$). Bu kısımda da, BZD grubunda yer alan uygulamaların gruplar arasında anlamlı bir fark oluşturduğu görülmektedir. Ancak, bütün olarak genel sonuca önemli bir etki etmediği ve ifadenin içeriğinin de anlaşılmasını olabileceği olasılığı da göz önünde bulundurularak, bu grup ve içeriğinde bulunan maddeler de diğerleri ile birlikte değerlendirilmeye alınmıştır.

Sonuç olarak, bütün öğretmen adaylarının ihtiyaç olarak gördükleri uygulamalar için bir ayrıma gidilmeye gerek duyulmamış; verilen cevapların bütün öğrenci grubunun görüşünü yansıtabileceği kanısına varılmıştır.

İngilizce öğretmen adaylarının kendi algılarıyla bilgisayar kullanımında öncelikleri nelerdir?

Gelişen bilgi teknolojileri ile artık özdeşleşmiş olan kişisel bilgisayar kullanımı öğretmen yetiştiren kurumlar ile okullara taşınmaktadır. Bu öğrenme-öğretme süreci içerisinde öğretmen adaylarının hizmet öncesi gelişimi şüphesiz önemlidir. Bu gelişime katkı sağlayacak en önemli basamaklardan bir olan istek uyandırma ve ilgi odaklarının belirlenmesi onların meslek yaşantılarında verimliliklerini arttırmaya katkıda bulunacaktır. Bu nedenle, daha önceden belirlenmiş olan 22 maddelik bilgisayar uygulamalarından örnekler öğretmen adaylarına sunulmuş, ve kendi algıları doğrultusunda önceliklerini belirtmeleri istenmiştir. Toplanan verilerde öğrencilerin kendi algılarıyla bilgisayar kullanımında önceliklerinin dağılımı aşağıda sunulmuştur (Tablo 7).

Öğretmen adayları kendilerine sunulan ihtiyaç belirleme aracına yansıtıkları görüşlerinde kelime işlem (%58), matematiksel işlem (%48.9), yazıcı (%53.4) ve tarayıcı kullanımı (%36.4), eğitsel yazılım kullanma (%52.3), dönüt alma (%38.6), bilgisayar tabanlı test ve ödev hazırlama (%62.5), İngilizce öğretmenleri ile e-posta iletişimi (%54.5), bilgisayar kavram bilgisi (%31.8) ve bilgiye erişim amaçlı İnternet kullanımı (%77.3) uygulamalarını '**oldukça gerekli**' olarak ifade etmişlerdir. Sunu programları (%37.5), Dönüt verme (%39.8), ve meslektaşlar ile e-posta iletişimi (%3) çok gerekli görülerek en yüksek değerlendirmişlerdir. Bunun yanı sıra, boş zamanları değerlendirme kapsamında değerlendirilen oyunlar en yüksek oranda '**gerekli değil**' olarak belirtilmiştir (%35.2).

Tablo 5 - Öğrencilerin Bilgisayar Kullanma Seviyelerini Algılamalarına ilişkin tek yönlü varyans analiz sonuçları

UYGULAMA	Başlangıç seviyesi	Başlangıç Orta Arası	Orta Seviye	F	P
	$\bar{X}$				
Temel İşlem Becerileri					
Kelime işlem	4.5	4.52	4.29	.90	.41
Matematiksel İşlem	3.95	3.85	4.14	.58	.55
Veri tabloları	3.2	3.28	3.06	.45	.63
Sunu Programları	3.9	3.9	3.54	1.2	.30
TİB için Toplam			3.81	.39	.67
Donanım Kullanımı					
Yazıcı Kullanımı	4.8	4.04	4.05	3.9	.02*
Tarayıcı Kullanımı	4.15	3.76	3.66	1.17	.31
DK için Toplam			4.01	2.53	.09
Bilgisayar Destekli Eğitim					
Eğitsel yazılım kullanma	4.2	4.04	4.16	.08	.91
Dönüt verme	4.25	3.9	4.06	.63	.53
Dönüt Alma	4.2	3.9	4.04	.43	.64
Bilgisayar tabanlı test ve ödev hazırlama	4.5	4.38	4.33	.17	.83
Çoklu ortam hazırlama	3.4	3.42	3.22	.36	.69
BDE için Toplam			3.98	.36	.71
Bilgisayar ve İletişim					
İngilizce öğretmenleri ile e-posta iletişimi	4.45	4.28	4.29	.26	.76
Arkadaşlarla e-posta iletişimi	3.9	3.8	3.56	1.08	.34
Aile ile e-posta iletişimi	2.85	2.76	3.06	.34	.71
Meslektaşlar ile e-posta iletişimi,	3.65	3.71	3.66	.02	.97
Eşzamanlı sohbet	2.75	2.9	2.39	1.61	.20
Bİ için Toplam			3.44	.28	.76
Bilgisayar ve İnternet Teknolojisi					
Bilgisayarla ilgili kavram bilgisi	4.0	4.14	3.6	2.07	.13
Web sayfası tasarımı	3.9	3.42	3.22		
Bilgiye erişim amaçlı internet kullanımı	4.75	4.71	4.75	.03	.96
Bilgisayar ve İnternet için Toplam			4.03	1.29	.28
Boş zaman değerlendirme					
Oyunlar	2.4	2.19	1.83	2.85	.06
Müzik dinleme	3.6	3.09	2.66	4.27	.02*
Resim çizme/görüntüleme	3.3	3.14	2.1	11.2	.000*
Boş Zaman Değerlendirme İçin Toplam			2.54		.000*

*Ortalamalar p < 0.05 aralığında anlamlı

Tablo 6 - Öğrencilerin Bilgisayar Kullanma Seviyelerini Algılamalarına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonucu

GRUPLAR	SD	$\bar{X}^2$	F	P
Gruplar Arası	2	.73	2.39	.098
Grup İçi	85	.30		

p> .098

Tablo 7 – Öğrencilerin Kendi Algılarıyla Bilgisayar Kullanımında Öncelikleri

UYGULAMA	Gerekli Değil	Az Gerekli	Gerekli	Çok Gerekli	Oldukça Gerekli
Temel İşlem Becerileri					
Kelime işlem	-	%2.3	%14.8	%25	%58
Matematiksel İşlem	%5.7	%5.7	%15.9	%23.9	%48.9
Veri tabanları	%8	%19.3	%38.6	%20.5	%13.6
Sunu Programları	%5.7	%8	%20.5	%37.5	%27.3
Donanım Kullanımı					
Yazıcı Kullanımı	%1.1	%2.3	%14.8	%26.1	%53.4
Tarayıcı Kullanımı	%4.5	%5.7	%23.9	%27.3	%36.4
Bil. Destekli Eğitim					
Eğitsel yazılım kullanma	%3.4	%2.3	%14.8	%25	%52.3
Dönüt verme	%1.1	%3.4	%17	%39.8	%37.5
Dönüt Alma	%1.1	%3.4	%20.5	%35.2	%38.6
Bilgisayar tabanlı test ve ödev hazırlama	%1.1	%3.4	%9.1	%22.7	%62.5
Çoklu ortam hazırlama	%1.1	%22.7	%35.2	%15.9	%22.7
Bilgisayar ve İletişim					
İngilizce öğretmenleri ile e-posta iletişimi	-	%1.1	%15.9	%27.3	%54.5
Arkadaşlarla e-posta iletişimi	-	%5.7	%38.6	%30.7	%23.9
Aile ile e-posta iletişimi	%19.3	%17	%26.1	%20.5	%15.9
Meslektaşlar ile e-posta iletişimi.	%3.4	%8	%20.5	%33	%30.7
Ezamanlı sohbet	%14.8	%38.6	%28.4	%8	%10.2
Bilgisayar ve İnternet Teknolojisi					
Bilgisayarla ilgili kavram bilgisi	-	%5.7	%28.4	%31.8	%31.8
Web sayfası tasarımı	%2.3	%14.8	%31.8	%19.3	%29.5
Bilgiye erişim amaçlı internet kullanımı	-	-	%3.4	%19.3	%77.3
Boş zaman değerlendirme					
Oyunlar	%35.2	%34.1	%21.6	%9.1	-
Müzik dinleme	%13.6	%28.4	%21.6	%20.5	%15.9
Resim çizme/görüntüleme	%19.3	%29.5	%28.4	%13.6	%9.1

NOT: Kayıp değerlerden dolayı, tabloda sunulan değerlerin toplamı %100 olmayabilir.

Öğrencilere verilen veri toplama arıcında ikinci olarak sunulan uygulamalar arasında seçim yapmaları durumunda en önemli gördükleri 5 uygulamayı sırası ile listelemeleri istenmiştir. İngilizce öğretmen adaylarının uygulamalara verdikleri öncelikleri belirlemek için ağırlıklı ortalamalar hesaplanmıştır. Ağırlıklı ortalamaların hesaplanmasında, ilk sırada belirtilen uygulamaya 5, ikinci sıradakine 4, ve sırasıyla, 3, 2, ve 1 puanları verilerek derecelendirilmiştir. Bu sıralama sonucunda oluşan sıralama dağılım Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8'den de anlaşılacağı üzere, bilgiye erişim amaçlı İnternet kullanımı öğrenciler tarafından en ön sıraya taşınmaktadır. Kelime işlem programlarının kullanımı 2. sırada, eğitsel yazılım kullanma 3, matematiksel işlem uygulamaları 4, ve Bilgisayar tabanlı test ve ödev hazırlama ise 5. sırada derecelendirilmiştir. Aile ile e-posta iletişimi en az puan toplamış olup, resim çizme/görüntüleme uygulaması ise tercihler arasında hiç yer almamıştır.

5. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada AİBÜ Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrencilerin bilgisayar kullanımında ihtiyaç ve önceliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Veriler üzerinde bir sonuca varmadan önce, bu verilerin öğrencilerin kişisel algılarının kendilerine göre yansıtılması olduğunu özellikle vurgulamada yarar görülmektedir.

Her geçen gün hızla gelişen İnternet olgusu, öğretmen adaylarınca da önemli görülmekte ve sıralamalarında da ilk sırada göze çarpmaktadır. Özellikle bilgi deposu benzetmesi ile ilgi çeken İnternet, çok değişkenli bir eğitim aracı olarak sınıflara ve yaşamımıza girmektedir. Bazı araştırmacılar ve organizasyonlar İnternet okur yazarlığının Bilgisayar okur yazarlığının bir parçası olarak eğitim sürecine entegrasyonunu desteklemektedir (International Technology Education Association; Association for Educational Communications and Technology; Turner, Sweany ve Husman, 2000). Dolayısı ile, bilgisayarlar derslerinin içeriği, İnternet kullanımının teknik ve eğitsel boyutlarını da içine alacak biçimde düzenlenmelidir. Bu derslerde, bilgiye ulaşma yolları ve bilgi arama yöntem ve stratejileri de bu kapsama dahil edilmelidir.

Kelime işlem uygulamaları bilgisayar uygulamaları arasında en sık kullanılan ve tercih edilenler arasındadır. Özellikle bilgisayarla yeni tanışan kullanıcılar için programların kullanılabilirliği ve basitliği onların bilgisayara

Tablo 8- Önceliklerine Göre Uygulamaların Ağırlıklı Ortalamaları

UYGULAMA	Ağırlıklı Ortalama
Temel İşlem Becerileri	
Kelime işlem	170
Matematiksel İşlem	124
Veri tabanları	10
Sunu Programları	83
Donanım Kullanımı	
Yazıcı Kullanımı	48
Tarayıcı Kullanımı	12
Bilgisayar Destekli Eğitim	
Eğitsel yazılım kullanma	127
Dönüt verme	32
Dönüt Alma	32
Bilgisayar tabanlı test ve ödev hazırlama	95
Çoklu ortam hazırlama	9
Bilgisayar ve İletişim	
İngilizce öğretmenleri ile e-posta iletişimi	75
Arkadaşlarla e-posta iletişimi	14
Aile ile e-posta iletişimi	1
Meslektaşlar ile e-posta iletişimi,	26
Eşzamanlı sohbet	8
Bilgisayar ve İnternet Teknolojisi	
Bilgisayarla ilgili kavram bilgisi	62
Web sayfası tasarımı	37
Bilgiye erişim amaçlı internet kullanımı	238
Boş zaman değerlendirme	
Oyunlar	7
Müzik dinleme	27
Resim çizme/görüntüleme	37

karşı daha olumlu tutumlar geliştirmelerine yardımcı olacaktır (Woodrow, 1992). Bu nedenle, kelime işlem programları ders içeriklerinde her zaman önemli yer tutacaklardır. Bunların daha etkin kullanımı konusu ise tamamen kullanıcıların ve öğretmenlerin hayal güçleri ile sınırlı olacaktır. Kelime işlem uygulamaları ile hemen hemen eş anlamlı kullanılan klavye ve fare kullanma becerileri de bu süreç içerisinde ele alınabilir.

Matematiksel işlem programları 1979 yılında Harvard Üniversitesinden iki doktora öğrencisinin geliştirdiği ve VisiCal adını verdikleri program ile önemli bir çıkış yapmıştır. Günümüzde de birçok farklı markaların hazırlanmış oldukları matematiksel işlem programları değişik amaçlar için kullanılmaktadır. Matematiksel işlem programlarının kullanım alanları genellikle matematik ve fen bilimleri derslerinde yoğunluk

kazanmaktadır. Bir çok formüsel açılımın ve istatistiksel hesapların yapılmasında büyük bir kolaylık sağladıkları bir gerçektir. Ancak, İngilizce öğretmeni adayların bu uygulamaları tercihleri arasında belirtmeleri ilgi çekicidir. Bu tür uygulamalar öğrencilerin bilgisayarı bir araç olarak sınıflarda kullanma isteklerini arttırabileceği gibi, kullanım örnekleri ile zenginleştirilen sınıf ortamlarında öğrencilerin hayal güçlerini de kullanarak harekete geçirecektir (Bitter & Pierson, 1999). Bu çalışmada öğrenciler matematiksel işlem programlarını önemli olarak görmektedir. Bu tercihlerinde özellikle etkileşim halinde oldukları öğretim elemanlarının uygulama örneklerinin etkisi olduğu düşünülmektedir. Bölüm öğretim elemanlarından bir çoğu bu uygulamaları devam devamsızlık, not düzenleme, ve öğrencilerin demografik bilgilerinin grafik çıktılarını sınıflara taşıyarak farklı amaçlar için kullanmaktadır. Bu uygulamalar öğrencilerde ilgi uyandırmış olabileceği gibi farklı uygulamaları denemek için de imkan sağlamış olabilecektir.

Bilgisayar destekli eğitim, öğrenme ortamı ve süreci içerisine bilgisayar teknolojilerinden faydalanmak olarak düşünüldüğünde, bu süreçte amacın öğretmenin yerini tutacak bir araç değil, gerek yöntem gerekse teknolojik açıdan öğretmene yardımcı olacak yeni olanaklar araştırmak ve sunmaktır (İmer, 1999; Keser, 1999). İngilizce öğretmen adaylarının bilgisayar destekli eğitim kapsamında vermiş olduğu öncelikler, öğretmen adaylarının bu konunun bilincinde olduklarını açıkça göstermektedir. Özellikle, eğitsel yazılım kullanmaya yönelik öğrenci tercihlerinin yoğunluğu oldukça dikkat çekicidir. Öğretmen adaylarının eğitsel yazılım seçebilme, derse kaynaştırma, yazılımları değerlendirebilme ve bilgisayar destekli etkinlikler tasarlama konusunda bilgilendirilmeleri bilgisayar okuryazarlığı sürecinde önemli bir basamak oluşturacaktır.

Bilgisayar tabanlı test ve ödev hazırlama da öğretmen adaylarının bilgisayarı bir araç olarak kullanmalarına önemli bir örnek teşkil edecektir. Benzer bir şekilde, çoklu ortam hazırlama becerilerinin de yüksek bir puan toplaması beklenebilirdi. Bunun böyle görülmemesinin nedeni ise, öğrencilerin çoklu ortam kavramını tam anlamamış olabilmesi olarak gösterilebilir. Ayrıca, çoklu ortam hazırlama uygulamaları daha ileri bilgisayar kullanma seviyesini gerektireceğinden orta seviyenin üstünde bir grup ile yapılacak çalışmalarda farklı sonuçlar alınabilir.

İletişimi mesaj ile araç arasında oluşan etkileşim olarak tanımlarsak, öğrencilerin mesajlarını bilgisayar ortamında e-posta aracılığı ile paylaşma

istekleri onların elektronik iletişime eğilimleri konusunda bilgi vericidir. Diğer İngilizce öğretmenleri ve öğretmen meslektaşları ile elektronik ortamlarda iletişim sağlamak için ortamlar geliştirilmeli, öğretmen adaylarının e-posta uygulamalarını kullanmalarını sağlayacak etkinlikler tasarlanmalıdır.

Öğretmen yetiştiren kurumların yapılandırılması kapsamında, öğretmen yetiştirme programları içerisine zorunlu bilgisayar dersinin eklenmesi başlangıç olarak olumlu olmuştur. Ancak, gelişen bilgisayar teknolojileri her geçen gün bu alanı biraz daha karmaşıklaştırmakta ve öğrenme ortamına yeni kavramlar eklemektedir. Bu nedenle, öncelikle temel bilgisayar becerilerinin daha erken dönemlerde (Yüksek öğretim öncesinde) ve çeşitli seçmeli derslerle de desteklenerek verilmesi öğretmen adaylarının ihtiyaçlarına cevap verme konusunda önemli bir açığı kapayacaktır.

Bu çalışma bulgularından bir diğeri de, öğretmen adayı öğrencilerin boş zamanları değerlendirme kapsamındaki uygulamalara olumlu yaklaşmadıkları ve tercihlerinde yer vermedikleri idi. Bu uygulamaların ekstra zaman ve olanak gerektirdiği düşünülürse, bu sonucun şaşırtıcı olmadığı görülecektir. Öğrencilerin kişisel bilgisayar erişimlerinin az oluşu, ve bunlara ayrılacak olan finansal faktörleri de eklediğimizde bu uygulamaların öğretmen adaylarının yaşantılarında yer alabilmeleri için çok daha farklı ortamlar oluşturmanın gerçekliği açıkça görülecektir.

KAYNAKLAR

- Altun, A. (1999). The Socio-Cognitive Aspects of Hypertext Use in an Advanced Undergraduate ESL Reading Classroom: A Case Study. **Yayımlanmamış Doktora Tezi. University of Cincinnati**, Cincinnati, OH.
- Association for Educational Communications and Technology (2001, Kasım 01) Web Üzerinde <http://aect.org>
- Bağcı-Kılıç, G. (1999). **Attitudes of Presevice Teachers Toward a Technology-Rich Elementary Science Methods Course**. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Indiana University, Bloomington, IN.
- Bitter, G. G. & Pierson, M. E. (1999). **Using Technology in The Classroom**. Allyn and Bacon, NY: New York
- Eğitim Fakültesi Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları (1997). YÖK/Dünya Bankası MEGP Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi, Ankara
- International Technology Education Association. (2001, Kasım 01). Web Üzerinde <http://www.itea.www.org>
- İmer, Gülriiz (1999, Haziran). **Öğretmen Adaylarının Bilgisayara ve Bilgisayarlı Eğitimde Kullanmaya Yönelik Nitelikleri**, 4.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi

- Bildiriler 2, Eskişehir, Türkiye
- Keser, H. (1999). **Öğrencilerin Bilgisayara Yönelik Tutumları**, Lazer Ofset Matbaa, Ankara.
- Turner, G. M., Sweany, N. W., ve Husman, J. (2000). Development of the computer interface literacy measure. **Journal of Educational Computing Research**, **22**, 1, 37-54
- Wedman, J. & Heller, M. (1984). Concerns of teachers about educational computing. **AEDS Journal**, **17**, 31-40.
- Winner, A. (1983). Computer literacy in the elementary school: An Argument for change from within. **AEDS Journal**, **16**, 153-165
- Woodrow, J. E. (1992). The influence of programming training on the computer literacy and attitudes of preservice teachers. **Journal of computing in education**, **25**, (2), 200-218.
- Woodrow, J. E. J. (1991). Teachers' perceptions of computer needs. **Journal of Research on Computing in Education**, **23**, 4, 475-496.
- Yalın, H. İ. (1999). **Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme**. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara.

Yazışma Adresi

Yard. Doç. Dr. Arif ALTUN
Niğde & Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Bölümü
İzzet Baysal Kampusu 14280-BOLU
Tel: 0374 253 45 11/2827 Faks: 0374 253 46 41
E-mail: altunar@ibu.edu.tr